

Handläggare
Ariane Andersson
Telefon: 08-508 33 277

Till
Utbildningsnämnden
2017-08-24

Meddelarskyddslagen – fler verksamheter med stärkt meddelarskydd

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr 110-1131/2017

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör

Malin Eriksson
Avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har till utbildningsnämnden remitterat betänkandet ”Meddelarskyddslagen – fler verksamheter med stärkt meddelarskydd” (SOU 2017:41). Utredningen föreslår att meddelarskyddet utökas till att gälla verksamhet som bedrivs som interregional, regional och lokal kollektivtrafik samt även till viss särskild kollektivtrafik: färdtjänst, riksfärdtjänst och skolskjuts. Förvaltningen är positiv till en översyn av om ytterligare utökningar behövs då den öppenhet som meddelarskyddet kan bidra till kan få positiva konsekvenser för kvaliteten i den offentligt finansierade verksamheten. Samtidigt väcker förslaget vissa tolkningsfrågor då förslaget till lagändring utgår från skollagens definition av skolskjuts och Stockholms stads anvisningar om skolskjuts är mer omfattande än vad skollagen innebär. Förvaltningen anser därför att det finns behov av att tydliggöra och se över konsekvenserna av detta ytterligare.

Bakgrund/Ärendet

Kommunstyrelsen har till utbildningsnämnden remitterat betänkandet ”Meddelarskyddslagen – fler verksamheter med stärkt meddelarskydd (SOU 2017:41). En statlig utredning har haft i uppdrag att överväga om det finns skäl att låta lagen (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter omfatta fler verksamhetsområden än de tidigare beslutade skola, vård och omsorg. Den så kallade meddelarskyddslagen trädde i kraft den 1 juli 2017.

Såväl offentligt som privat anställda har möjlighet att anskaffa och lämna uppgifter utan att riskera påföljder från det allmänna sida. Skyddet avser endast uppgiftslämnande till vissa mottagare och uppställer ett krav på publiceringssyfte. Meddelaren har rätt till anonymitet genom att journalister är skyldiga att skydda sina källor. För myndigheter och allmänna organ finns också ett förbud mot efterforskning av vem som lämnat meddelandet (efterforskningsförbudet) och mot att vidta åtgärder som medför negativa konsekvenser för den anställde (repressalieförbudet).

Efterforskningsförbudet och repressalieförbudet gäller dock endast för det allmänna sida och inte för en privatanställds arbetsgivare. Genom meddelarskyddslagen, som började gälla 1 juli 2017, utökades skyddet även till privatanställda inom skola, vård och omsorg i verksamheter som till någon del är offentligt finansierad. Skyddet begränsas av de regler om tystnadsplikt som finns på respektive område och det medför ingen rätt att lämna ut handlingar.

Den nu aktuella utredningen har sett över om meddelarskyddet bör utökas ytterligare. Utredningen föreslår en utökning av meddelarskyddet enligt följande.

- Inom verksamhet som bedrivs som interregional, regional och lokal kollektivtrafik ska stärkt meddelarskydd enligt meddelarskyddslagen införas.
- Viss särskild kollektivtrafik (särskilda persontransporter inom färdtjänst, riksfärdtjänst och skolskjuts) ska omfattas av meddelarskyddslagens tillämpningsområde. .

Utredningens bedömning är att lagen inte är tillämplig på anställda hos underentreprenörer till verksamhetsutövaren, eftersom det inte finns något avtal om offentlig finansiering mellan underentreprenören och det allmänna. Utredningen hänvisar också till att

eventuella klagomål när det gäller persontransporter oftast lämnas till en beställningscentral som omfattas av det stärkta meddelarskyddet.

Inom de områden som lagstiftningen föreslås utökas till ska de utgångspunkter och definitioner som framgår av meddelarskyddslagen gälla. Det innebär bland annat att ett verksamhetsområde som omfattas av lagen ska vara tydligt definierat och klart avgränsningsbart och att det efter en sammanvägning av flera omständigheter ska vara särskilt motiverat att införa ett stärkt meddelarskydd.

Utredningen har även övervägt stärkt meddelarskydd i vissa andra verksamheter, såsom apotek, asylboende, museiverksamhet och renhållning. I samtliga dessa gör dock utredningen bedömningen att de positiva effekterna inte överväger de negativa konsekvenserna i form av inskränkningar i avtalsfriheten, lojalitetsplikten och skyddet för företagshemligheter. Ytterligare utökningar föreslås därför inte.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för ekonomi och styrning.

Förvaltningens synpunkter och förslag

I motiveringen till utredningen framförs att allt fler offentligt finansierade verksamheter bedrivs i privat regi, vilket medför att flera verksamheter som tidigare har omfattats av offentlighetsprincipen och det där reglerade meddelarskyddet inte längre gör det. Utbildningsförvaltningen delar synen att det därför är viktigt att se över om regelverket behöver förändras. Den öppenhet som meddelarskyddet kan bidra till kan leda till att kvaliteten i verksamheten upprätthålls och att eventuella brister uppmärksammas tidigare.

Utbildningsförvaltningen ser samtidigt vissa otydligheter och konsekvenser för den praktiska tillämpningen i Stockholms stad av förslaget när det gäller skolskjuts. Ytterligare förtydliganden behövs därför.

En utgångspunkt för utökningarna som föreslås i betänkandet är att verksamheten som omfattas ska vara tydligt avgränsad. Ett område där utredningen väljer att inte föreslå en utökning är exempelvis sjukresor där utredningen uppger att det inte går att på ett ”rättsäkert och godtagbart sätt avgränsa detta område, eftersom rätten till betalda sjukresor hanteras på en mängd olika sätt i olika landsting/regioner” (sidan 16). När det gäller skolskjuts hänvisar utredningen däremot till att bestämmelser om skolskjuts finns i

skollagen och att denna verksamhet därigenom är tydligt avgränsad och kan omfattas av utökningen. Enligt förslaget ska lagen gälla för enskild verksamhet, som till någon del är offentligt finansierad och, som utgör skolskjuts enligt skollagen (2010:800).

Utbildningsförvaltningen vill framhålla att skolskjuts i Stockholms stad inte går att enkelt avgränsa med hänvisning till skollagen så som varit utgångspunkten för betänkandet. I Stockholms stad har kommunfullmäktige beslutat om ”Skolskjutsanvisningar för Stockholms stad” (2012-11-15), som är mer omfattande än rätten till skolskjuts enligt skollagen. Många kommuner erbjuder skolskjuts utöver vad som är en skyldighet enligt skollagen. Exempelvis har flera kommuner antagit ett skolskjutsreglemente som innebär att elever i förskoleklass medges rätt till skolskjuts på samma villkor som elever i grundskolan. Klart är att sådan skolskjuts är offentligt finansierad. Det är emellertid otydligt om sådan skolskjuts är skolskjuts enligt den föreslagna lydelsen av lagen om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter och dess hänvisning till skollagen. Den föreslagna förändringen väcker därför tolkningsfrågor: innebär förslaget att det utökade meddelarskyddet endast gäller för resor och förare som kör elever som har beslut om skolskjuts enligt skollagen och inte enligt den utvidgning som stadens anvisningar innebär? Om så skulle vara fallet, lär det få betydelse för den praktiska tillämpning när samma bolag kör både elever som har beslut om skolskjuts utifrån skollagen och utifrån de mer omfattande grunder som stadens anvisningar omfattar. Detta kan komma att uppfattas som otydligt både av förare och av resenärer.

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet som svar på remissen och att beslutet justeras omedelbart.

Bilaga

Remiss av betänkandet Meddelarskyddslagen – fler verksamheter med stärkt meddelarskydd